

**Lezing: 'diaconaal predikant'
predikanten ontmoeting
Olten 15 mei: 2024**

'Maar dit ene wordt me steeds duidelijker: dat jij ons niet kunt helpen, maar dat wij jou moeten helpen en door dat laatste helpen wij onszelf. En dit is het enige, wat we in deze tijd kunnen redden en ook het enige, waar het op aankomt: een stukje van jou in onszelf, God.' Etty Hillesum, dagboeken, 12 juli, 1942.

Hartelijk dank voor de uitnodiging om met u te delen waar mijn werkzaamheden als diaconaal predikant in Elst, een middelgrote plaats in Nederland, uit bestaan.

Feiten

Gemeente Elst:

25.000 inwoners. Gelegen tussen de grote steden Nijmegen en Arnhem.
Stedelijk gebied.

Protestantse Gemeente Elst:

1850 leden

2 predikanten

3 organisten

1 jeugdwerker

3 koster

Deze lezing helpt mij ook om opnieuw mijn taak te doordenken en te evalueren wat daar na anderhalf jaar van terechtgekomen is. Wat ging goed en wat kan beter? Wat zijn mijn toekomstdromen?

De praktijk van het diaconaat is geen zaak van mooie plannen, maar van al doende leren, steeds opnieuw.

Mijn lezing heb ik als volgt opgebouwd:

1 Doelstellingen

2 Terreinen waarop diaconie actief is:

Vluchtelingen

Armoede

Eenzaamheid

3 Evaluerende opmerkingen

Tijdens de lezing maak ik ook tussendoor evaluerende opmerkingen. Dat maakt de lezing ook concreet.

1 Doelstellingen

Voordat ik anderhalf jaar geleden begon heb ik samen met de diaconie mijn taak als volgt geformuleerd:

Het als predikant samen met de diaconie concretiseren van het omzien naar de kwetsbaren in de gemeente en samenleving en het bevorderen van de diaconale betrokkenheid van de gemeente. Verder het uitbouwen van verbindingen met maatschappelijke organisaties.

Het onder de aandacht brengen van de diaconale roeping van de kerk wordt door twee bronnen gevoed, namelijk de ontmoeting met Christus die ons oproept de 'naaste lief te hebben als onszelf' en met de kwetsbaren in de samenleving. Als predikant stimuleer ik steeds weer beide ontmoetingen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Evaluatie:

Doordat ik vanaf mijn aanstelling actief de vergaderingen van de diaconie heb bijgewoond merkte ik dat dit de leden gelijk bemoedigde in hun werk. De gemeente kent twee predikanten, maar die waren bijna nooit op de vergaderingen van de diaconie. Achteraf gezien is dit een gemiste kans. De diaconie van de kerk heeft zich daardoor altijd wat minder serieus genomen gevoeld dan de ouderlingen waar we wel altijd bij waren. Door gewoon aanwezig te zijn gaf dit al een positief effect.

2 Vluchtelingen, armoede en eenzaamheid

Uit een in januari 2023 gepresenteerde enquête onder 4000 protestanten en katholieken in Nederland komen drie doelgroepen naar voren waar de kerk zich voor moet inzetten: eenzamen, armen en vluchtelingen. Als diaconie hebben we deze drie doelgroepen overgenomen. In ons werk richten we ons voornamelijk op drie thema's: vluchtelingen, armoede en eenzaamheid.

Wat hebben we het afgelopen jaar gedaan en wat heeft het opgeleverd?

Vluchtelingen

Als diaconie hebben we allereerst contact gezocht met het Vluchtelingenwerk van Elst. De door de overheid gefinancierde organisatie die zich in Elst en omgeving met opvang van vluchtelingen bemoeit. In het begin vonden ze het wel wat vreemd om met een kerk te gaan samenwerken. Er bestonden nogal wat vooroordelen, maar al snel kregen we een goede band. Ook zijn we samen opgetrokken met de Rotary van Elst, die ook met dit onderwerp aan de slag wilde.

Het gaat hier om vluchtelingen, die een status hebben gekregen. In Nederland mogen blijven en in Elst en een woning hebben gekregen. Zij worden door Vluchtelingenwerk begeleidt.

In overleg met het Vluchtelingenwerk en Rotary hebben we onze activiteiten opgesplitst in 4 vormen:

1 Kleinschalige ontmoetingsactiviteiten.

Er zijn 1-op-1 activiteiten georganiseerd. Zoals bijvoorbeeld wandelen, naar een winkel gaan, koken, naar de bibliotheek gaan, samen muziek maken enz. We hebben gemeenteleden uitgenodigd om aan deze kleinschalige activiteiten mee te werken. Vluchtelingenwerk zorgde voor adressen. Hier zijn een twintigtal blijvende contacten uit gegroeid.

2 Aan tafel met vluchtelingen.

Drie keer per jaar zetten we ons kerkelijk centrum open om samen met vluchtelingen te eten. De vluchtelingen nemen zelf eten mee, evenals de gemeenteleden. Deze avonden zijn tot nu toe een groot succes. Er komen wel zo'n 50 vluchtelingen en 40 gemeenteleden. Het blijft lastig om tijdens de maaltijd echte ontmoetingen te realiseren. Veel vluchtelingen spreken geen Nederlands of Engels. Gemeenteleden willen graag meer inhoudelijke gesprekken, maar dat is niet haalbaar. De laatste keren hebben we een paar simpele vragen opgesteld om die met elkaar te delen.

3 Om de ontmoeting te stimuleren hebben we naar andere vormen van communiceren gezocht. Namelijk: muziek maken en schilderen. Een keer is er samen muziek gemaakt. Vluchtelingen en gemeenteleden konden muziekinstrumenten meenemen. De laatste keer hebben we met elkaar thema's uit hun vlucht geschilderd. Muziek en verbeelding zijn talen die je met elkaar kunt spreken zonder elkaar letterlijk te kunnen verstaan. Deze beide keren waren er meet ontmoetingen.

4 Tenslotte is er gewerkt aan de bewustwording van bewoners en gemeenteleden rondom de vluchtelingenproblematiek. Zoals lezingen of informatieavonden, waar informatie wordt gegeven over de cultuur van verschillende vluchtelingen. Zo heeft de al weer 25 jaar in Nederland wonende Afghaanse vluchteling en dichter Qader Shafiq een lezing gehouden in de Grote kerk van Elst. Dit was een mooie en druk bezochte avond met verhaal, muziek en discussie.

Tenslotte hebben we al twee keer een concert voor en met vluchtelingen georganiseerd in de Grote Kerk van Elst. Muzikanten uit Oekraïne, Syrië en Turkije hebben muziek gemaakt evenals muzikanten uit Elst. Het was een feest om mensen samen in de kerk te zien dansen.

Uit al deze activiteiten zijn twee nieuwe activiteiten ontstaan:

1 Een aantal moslim vluchtelingen hebben gevraagd of ze in ons kerkelijk centrum kunnen bidden. Sinds twee maanden bidden iedere vrijdag ongeveer 15 moslim vluchtelingen in het kerkelijk centrum. Hierop waren vanuit de kerk bijna geen kritische reacties.

2 Een aantal moslim vluchtelingen wilden weten wat christenen nu eigenlijk geloven. Sinds een maand hebben we een gespreksgroep: 'Jezus en Mohammed'. Daar spreken een imam en ik over wat wij geloven. Gemeenteleden en moslims zijn welkom.

Evaluatie:

Zonder de verbinding met Vluchtelingenwerk Elst was er bijna niets van de grond gekomen. Zij hebben adressen en contacten. Het is goed om te merken dat na een jaar samenwerken er meer wederzijds begrip is ontstaan.

Vrijwilligers van vluchtelingenwerk voelen zich nu meer bij ons thuis.

Er bestonden bij gemeenteleden en ook bij mezelf te veel verwachtingen van de ontmoetingen met vluchtelingen. Ik had gedacht dat er allerlei gesprekken zouden ontstaan over religie, politiek en cultuur. Maar dat is te veel gevraagd.

Daarnaast is het gelukt om een blijvende verbinding aan te gaan met Vluchtelingenwerk Elst, de Rotary en de wethouder met vluchtelingenwerk in zijn portefeuille. Om het onderwerp in de kerk een vaste plek te geven is het noodzakelijk het steeds te herhalen. Na iedere activiteit moet weer een andere volgen. Dit kost best veel energie en menskracht.

Armoede

In Nederland leven meer dan een half miljoen huishoudens in armoede. Ook in het welvarende Elst zijn er huishoudens die onder het bestaansminimum moeten leven. In armoede moeten even geeft veel stress, opvoedingsproblemen en sociale uitsluiting. Om armoede bespreekbaar te maken hebben we als diaconie de volgende activiteiten georganiseerd:

Als diaconie hebben we een 'Week tegen armoede' georganiseerd van 8-14 mei om armoede in Elst een 'gezicht' te geven. We hebben vooral geprobeerd mensen ervaringsverhalen te laten vertellen. Ook hebben we contact gezocht met de plaatselijke politiek en ambtenaren.

De week begon met een debatavond onder leiding van de wethouder met armoede in zijn takenpakket. Verder waren vanuit de burgerlijke gemeente een beleidsambtenaar en de jongerenwerker aanwezig. De avond bracht een boeiende discussie op gang tussen de wethouder en bezoekers vanuit de gemeente. Wel viel de belangstelling uit de gemeente tegen. Er waren 16 aanwezigen. Armoede blijft een gevoelig en lastig onderwerp.

Woensdagmiddag is er een excursie georganiseerd naar het distributiecentrum van de voedselbank voor regio Arnhem. In Nederland kunnen mensen die onder het bestaansminimum iedere week een pakket van de voedselbank krijgen met voedsel dat supermarkten niet meer verkopen. Zondagmorgen in de viering vertelde iemand van de voedselbank ervaringsverhalen. Ook liet hij bij de kinderen zien wat er in een pakket van de voedselbank zit.

Woensdagavond werd de film 'Miss Homeless' vertoond. Een film waarin een vrouw een paar maanden in Brussel op staar gaat leven. Een documentaire die met humor het zware leven van daklozen in een grote stad weergeeft. Deze avond werd wel goed bezocht; een 35 mensen waren aanwezig.

Iedere vrijdagmorgen wordt er in het kerkelijk centrum de 'stamtafel' georganiseerd. Dan wordt er rondom een tafel gesproken over het nieuws van de week. Er komen gemiddeld 20 mensen van de kerk en daarbuiten. Deze week waren twee mensen te gast die 'in armoede leven'. Ze vertelden hun verhaal en dat was indrukwekkend. Ook waren ze aanwezig in de kerkdienst. Juist deze verhalen maakten de meeste indruk.

Uit deze 'week tegen armoede' is vanuit de Voedselbank het verzoek gekomen om het kerkelijk centrum als uitgiftepunt te mogen gebruiken. Sinds september kunnen mensen iedere vrijdagmiddag van 14.00-17.00 hun pakketten ophalen in het kerkelijk centrum. Ze krijgen koffie en mogen blijven als ze willen. Dan zie ik als predikant een heel andere sociale groep in het centrum dan de andere ndagdelen.

Evaluatie

Terugkijkend op de week valt me op dat er voor de activiteiten als de film, stamtafel en excursie voldoende belangstelling was. Voor het debat met de wethouder was weinig belangstelling. Terwijl we dit als diaconie heel goed hadden voorbereid met de wethouder en ambtenaren. Gemeenteleden vinden het toch moeilijk om over politieke zaken te spreken. Een film is prima, maar discussiëren met de politiek over armoede is niet populair. Gemeenteleden moeten dan uit hun comfortzone komen. Men is van mening dat we als kerk armoede bespreekbaar moeten maken, maar dan wel binnen een veilige context. De persoonlijke verhalen van mensen die in armoede leven tijdens de stamtafel en de kerkdienst maakten de meeste indruk. Daar kreeg armoede echt een gezicht.

Eenzaamheid

Het derde thema waar we als diaconie mee aan het werk zijn gegaan is eenzaamheid. Een lastig onderwerp want dit is een persoonlijke ervaring. Daarnaast wil bijna niemand vertellen dat hij eenzaam is. Mensen schamen zich er voor. Eenzaamheid is je niet verbonden voelen. Vaak gaat eenzaamheid gepaard met negatieve gevoelens van leegte, angst en verdriet. Eenzaamheid komt onder alle leeftijden en alle sociale range voor. De laatste jaren is er veel aandacht voor eenzaamheid onder jongeren. Zeker na corona is dit een groot probleem.

Activiteiten:

Er is een lezing over eenzaamheid gehouden door de jeugdwerker van de burgerlijke gemeente Overbetuwe voor diakenen en ouderlingen. Tijdens deze avond hebben de diakenen en ouderlingen zelf ook hun eigen ervaringen met eenzaamheid gedeeld. Dit waren ontroerende en intense verhalen. Mensen stelden zich kwetsbaar op. De jongerenwerker vertelde verder dat 40% van de jongeren zich eenzaam voelt. Het is heel moeilijk om toegang te krijgen tot deze

groep. Onder jonge meiden is het percentage nog groter: 60% slikt anti-depressiva. Ze probeert in het jongerencentrum avonden rondo dit onderwerp te houden. Verder heeft ze een in Elst 'gespreks-bankjes' neergezet. Bankjes waar mensen op kunnen zitten en elkaar verhalen vertellen. Een ludieke manier om eenzaamheid bespreekbaar te maken.

Er is voor ouderen van 75 jaar en ouder een 'high tea' georganiseerd. Er zijn via de ouderlingen mensen uitgenodigd waarvan men het vermoeden heeft dat ze eenzaam zijn. Het woord eenzaamheid is in de uitnodiging niet genoemd. Er kwamen 65 mensen op af. Er waren voor iedere tafel eenvoudige gespreksvragen neergelegd. Veel ouderen die kwamen zien we ook bij andere activiteiten. Of we de eenzamen hebben bereikt is de vraag. Maar we hebben in ieder geval iets gedaan.

Tenslotte is de 'soep-tafel' opgestart. De eerste vrijdagmorgen van de maand wordt er in het kerkelijk centrum soep gekookt voor en met mensen die alleen zijn. Via de burgerlijke gemeente zijn adressen opgevraagd van mensen die alleen zijn. Deze mensen worden uitgenodigd om vanaf 10.00 uur te komen om samen met elkaar soep te maken. De ingrediënten worden door vrijwilligers gekocht. De gedachte is dat je niet alleen iets moet aanbieden, maar dat je mensen zelf aan het werk moet zetten. Na een moeizame start komen er nu gemiddeld 25 mensen op af. Het is er erg gezellig. Er komen mensen van buiten de kerk. Of ze eenzaam zijn, is moeilijk te zeggen.

Evaluatie

Met het thema eenzaamheid zijn we pas als laatste mee gestart. Het is een moeilijk onderwerp en we vinden het als diaconie lastig om er activiteiten voor te organiseren. Want wie eenzaam is gaat bijna nergens naar toe. Hoe vindt je deze mensen? Het woord eenzaamheid vervangen door: ontmoeting of duurzaam sociaal?

Ik kom toe aan de afronding van mijn verhaal. Hieronder een paar aanbevelingen.

1 Zoek voor het organiseren van activiteiten verbinding met maatschappelijke organisaties. Deze zijn onmisbaar voor het resultaat. In Elst hebben we nu duurzame relaties opgebouwd met Vluchtelingenwerk, Rotary, Voedselbank, plaatselijke politiek, Welzijnswerk burgerlijke gemeente en Katholieke Parochie.

2 Zoek ook mensen buiten de kerk om activiteiten mee te organiseren. Dat geeft verbreding en je betreft meer mensen bij het geheel.

3 Zoek aansprekende thema's als vluchtelingen, armoede en eenzaamheid die snel duidelijk maken waar je aandacht aan wil besteden.

4 Praktische activiteiten als samen koken/eten, muziek maken, wandelen zijn populair. Helaas trekken inhoudelijke activiteiten als een lezing of debat minder aandacht.

5 Je moet als predikant zelf ook energie en plezier halen uit de activiteiten die je organiseert wil je het volhouden.

6 Het is belangrijk om activiteiten een steeds te herhalen, dan pas raken ze bekend. Het duurt even voordat zaken landen.

7 'Iedere predikant zou ook diaconaal predikant moeten zijn.'

Jeroen Jeroense

27 februari

2024

Grote Kerk Elst

Barmhartige Samaritaan Rembrandt

+

Paas-ontbijt in de tuin het ontmoetingscentrum

Eten met vluchtelingen

Concert met vluchtelingen dansen in de kerk

Koerdische muziekgroep in de kerk

